

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

Överklagande av en hovrättsdom – narkotikasmuggling

Klagande

Riksåklagaren
Box 5553
114 85 Stockholm

Motpart

SW
Ombud och offentlig försvarare:
Advokaten GB

Saken

Narkotikasmuggling

Överklagade avgörandet

Hovrättens över Skåne och Blekinge, avd. 2, dom den 21 december 2011 i mål nr B 1601-11

Yrkande

Jag yrkar att Högsta domstolen, med ändring av hovrättens dom, dömer SW till fängelse i fem månader.

Bakgrund

Åtalet

SW åtalades för narkotikasmuggling för att den 5 april 2011 från Danmark till Malmö ha insmuglat 30,64 kg kat, fördelat på två väskor om 22,06 kg respektive 8,58 kg.

Tingsrättens dom

SW förnekade gärningen.

Tingsrätten dömde SW för narkotikasmuggling i enlighet med åtalet och bestämde påföljden till fängelse i fem månader.

Hovrättens dom

SW överklagade tingsrättens dom och yrkade att hovrätten skulle ogilla åtalet och i andra hand bestämma påföljden till skyddstillsyn med särskild föreskrift eller med samhällstjänst eller i vart fall mildra fängelsestraffet.

Hovrätten ändrade tingsrättens dom på så sätt att fängelsestraffets längd bestämdes till fyra månader.

När det gäller brottets straffvärde anförde hovrätten följande.

Vad som förevarit i hovrätten föranleder inga andra bedömningar än de som tingsrätten har gjort förutom att hovrätten, med hänsyn till de principer om straffmätning i narkotikamål som Högsta domstolen gett uttryck för under 2011, anser att straffet bör mildras något.

Framställningen från Utvecklingscentrum Stockholm

Utvecklingscentrum Stockholm har inom Åklagarmyndigheten ett särskilt ansvar för metodutveckling m.m. när det gäller bekämpande av narkotikabrottslighet. Utvecklingscentrum Stockholm har överlämnat domarna i målet till riksåklagaren och uttalat som sin mening att det finns skäl att överväga ett överklagande av hovrättens dom i påföljdsdelen, se bilaga 1. Enligt Utvecklingscentrum Stockholm är ytterligare vägledning angelägen när det gäller bedömning av straffvärdet för olovlig befattning med kat.

Grunderna för mitt överklagande

Straffvärdebedömning m.m. vid narkotikasmuggling

Enligt 6 § första stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling är straffskalan för narkotikasmuggling av normalgraden fängelse i högst tre år. Om brottet är ringa döms, enligt 6 § andra stycket samma lag, till böter eller fängelse i högst sex månader. Straffskalan för grov narkotikasmuggling är enligt 6 § tredje stycket, fängelse i lägst två och högst tio år.

Straffsatserna överensstämmer med dem som gäller enligt narkotikastrafflagen (1968:64). Lagstiftaren har åsyftat en enhetlig bedömning av narkotikahantering, oberoende av om den ena eller den andra lagen är tillämplig (se bl.a. NJA 1993 s. 38 och prop. 1992/93:142 s. 17).

Högsta domstolen har i fyra domar meddelade under 2011 (NJA 2011 s. 357, domar den 21 oktober 2011 i mål nr B 2613-11 och B 2944-11 samt dom den 6 december 2011 i mål nr B 2521-11) betonat att straffvärdebedömningen i narkotikamål ska vara mer differentierad och nyanserad än tidigare. Arten och mängden av den narkotika som en tilltalad har befattat sig med är fortfarande faktorer som är viktiga vid rubriceringen och straffvärdebedömningen. Bedömningen ska dock ske med hänsyn till samtliga i målet relevanta omständigheter, inte enbart art och mängd. Detta gäller såväl vid grova brott som vid brott av normalgraden. Enligt Högsta domstolen är det angeläget att omständigheter vid sidan av art och mängd tillmäts större betydelse vid bestämningen av straffvärdet än vad som ofta har skett samt leder en samlad bedömning av alla relevanta faktorer till att straffvärdet kan bli såväl högre som lägre än vad det blir om bara art och mängd beaktas (se dom av den 21 oktober 2011 i mål nr B 2613-11, p. 24).

Vidare uttalar Högsta domstolen i NJA 2011 s. 357 att det är självklart att arten och mängden av den narkotika som en tilltalad har befattat sig med är faktorer som är viktiga vid straffvärdebedömningen i narkotikamål, vilket innebär att tabeller upprättade med stöd av praxis och med utgångspunkt i art och mängd narkotika ofta kan vara ett värdefullt hjälpmedel, särskilt i fråga om brottslighet som inte är grov. Sådana tabeller är emellertid enligt Högsta domstolen alltid förenade med osäkerheter och därmed också risker för missvisande jämförelser.

I NJA 2001 s. 86 fann Högsta domstolen att försök till insmuggling till landet av 23,5 kg kat hade ett straffvärde som uppgick till åtminstone fyra månaders fängelse.

Särskilt om kat

Kat definieras som de ovanjordiska delarna av växten *Catha edulis*. Växten är en mindre buske eller ett mindre träd som främst odlas i Etiopien, Kenya och Jemen. Kat intas genom att blad och fina grenar tuggas och saliven nedsväljs. De verksamma ämnena i kat är katonin och katin, vilka är centralstimulerande med en påverkan och skadebild som i allt väsentligt överensstämmer med dem för amfetamin. Katonin ger en kraftig centralstimulerande påverkan som liknar den för amfetamin. På grund av de sociala mönstren kring kattuggandet med dagligt intag kan beroendutvecklingen bli mycket stark och svår att bryta. En missbruksdos uppgår till cirka 25 gram och en dagsdos motsvarar enligt äldre skattning mellan 150 och 300 gram blad och fina grenar som tuggas under flera timmar (se Åklagarmyndighetens RättsPM 2011:10 och NJA 2001 s. 86). Kat är en färskvara som bryts ned och bli oanvändbar för missbruk några dagar efter skörd.

Kat har varit narkotikaklassat i Sverige sedan 1989. Missbruket av kat i Sverige är starkt knutet till etniska grupper från östra Afrika och södra delen av

arabiska halvön. Inom dessa grupper anses katmissbruk som ett av de största sociala problemen.

Under 2011 analyserade Statens kriminaltekniska laboratorium 154 ärenden med kat (198 ärenden under 2010).

Under år 2011 tog Tullen totalt cirka 1670 kg kat i beslag (200 ärenden).

Min bedömning

SW döms för att till landet ha smugglat in drygt 30 kg kat. Mängden kat är så stor att det är uppenbart att den inte varit avsedd för eget bruk. Vid straffvärdebedömningen är det inte möjligt att bortse från att SW som kurir haft en viktig roll i en organiserad smuggling och att hans befattning med narkotikan utgjort ett led i ett förfarande som i förlängningen innebär att missbruk kan spridas till såväl etablerade missbrukare som till personer som inte tidigare använt narkotika. Några särskilda försvårande eller förmildrande omständigheter i övrigt att beakta vid straffvärdebedömningen finns enligt min uppfattning inte.

Enligt de praxistabeller baserade på art och mängd narkotika som utarbetats skulle befattning med 24 kg kat leda till fängelse i fem månader och befattning med 32 kg kat leda till fängelse i sex månader (se Borgeke-Sterzel, Studier rörande påföljdspraxis m.m., 4 uppl., s. 658).

Hovrätten synes i domen ge uttryck för att Högsta domstolens under 2011 meddelade domar i narkotikamål ska tolkas som att en generell sänkning av straffvärdet vid narkotikabrott, oberoende av preparat, bör ske. Tvärtom uttalar Högsta domstolen, som också anförs ovan, att en mer nyanserad bedömning leder till att straffvärdet kan bli såväl högre som lägre än vad det blir om bara art och mängd beaktas. Straffvärdet ska bestämmas med hänsyn till samtliga i målet relevanta omständigheter, inte bara art och mängd. I detta mål är det emellertid främst art och mängd narkotika som är kända, varför skäl att frångå gällande praxis baserad på art och mängd inte finns i detta fall.

Enligt min uppfattning bör straffvärdet för det brott SW gjort sig skyldig till, i enlighet med gällande praxis, uppgå till i vart fall fängelse i fem månader. Fängelsestraffets längd bör bestämmas i enlighet med brottets straffvärde.

Skälen för prövningstillstånd

Trots de riktlinjer och hållpunkter som anges i de fyra domarna från Högsta domstolen under 2011 är det för en enhetlig och förutsebar rättstillämpning nödvändigt och angeläget att Högsta domstolen prövar fler mål gällande rubricering och straffvärdebedömning i narkotikamål. Detta gäller bl.a. fall som det här aktuella där en person i egenskap av kurir tagit befattning med en större mängd narkotika av visst slag, men där omständigheterna i övrigt inte

ger något underlag för bedömningen av om innehavet har sin grund i en organiserad brottslig verksamhet, i eget missbruk eller i andra förhållanden, t.ex. för att den tilltalade tiger eller, som i detta fall, för att dennes berättelse är sådan att den kan lämnas utan avseende. I sådana situationer finns inga avgörande faktorer utöver art och mängd att beakta vid bedömningen av brottets svårhetsgrad och straffvärde.

Enligt vad jag erfarit råder oklarheter gällande rubricerings- och straffvärdefrågor avseende ett flertal narkotiska preparat, däribland kat. Det är enligt min uppfattning viktigt att lika fall behandlas lika i rättstillämpningen och det finns därför behov av riktvärden baserade på bl.a. art och mängd. Det kan i detta sammanhang även nämnas att det tidigt i en förundersökning ofta inte finns några andra kända omständigheter än mängden av en viss narkotika att utgå ifrån. Mängden narkotika blir då en naturlig indikator på hur gärningen ska rubriceras och vilket straffvärde den kan antas ha. Dessa frågor är av betydelse för vilka tvångsmedel som kan användas; tvångsmedel som kan ha stor betydelse för utredningen, bl.a. genom att andra relevanta omständigheter kring gärningen kan klarläggas.

Utvecklingscentrum Stockholm pekar på att det för närvarande råder en bristande enhetlighet vid straffvärdebedömningar i narkotikamål. I syfte att åstadkomma enhetlighet har t.ex. Hovrätten över Skåne och Blekinge tagit fram "Provisoriska tabeller från regionalt praxismöte 25 november 2011". Dessa "nya tabeller" synes ha fått genomslag i rättstillämpningen. Enligt min uppfattning bör sådana tabeller endast anses vägledande i den mån de direkt speglar Högsta domstolens praxis.

Jag har i en skrivelse av den 14 december 2011 som lagts ut på Åklagarmyndighetens intranät kommenterat Högsta domstolens under 2011 meddelade domar i narkotikamål. Skrivelsen bifogas (se [bilaga 2](#)). I skrivelsen framhåller jag bl.a. att i de fall utredningen inte ger stöd för andra omständigheter än sådana som är hänförliga till art och mängd bör de tabeller som tidigare använts och som är baserade på art och mängd kunna tjäna som utgångspunkt, särskilt när det gäller gränsdragningen mellan brott av normalgraden och grovt brott (bortsett från när fråga är om amfetamin, ecstasy och syntetiska katinoner).

I fall som det här aktuella, och som är relativt vanligt förekommande, har en person tagit befattning med en viss mängd narkotika som inte varit avsedd för eget bruk. Några särskilda förmildrande eller försvårande omständigheter har inte framkommit. Även om brottets straffvärde ska bestämmas med hänsyn till samtliga omständigheter som är relevanta är arten och mängden narkotika centrala faktorer i fall som detta. Enligt de praxistabeller baserade på art och mängd som tidigare ofta tillämpats skulle straffvärdet för befattning med drygt 30 kg kat ligga på fem-sex månaders fängelse. Hovrättens straffmätning

avviker från den praxis som etablerats i liknande mål och från straffvärdebedömningen i NJA 2001 s. 86.

Som jag också anført ovan delar jag inte den slutsats hovrätten synes dra av Högsta domstolens under 2011 meddelade domar i narkotikamål, nämligen att en generell sänkning av straffvärdet vid narkotikabrott, oberoende av preparat, bör ske. I vart fall inte när det gäller brott av normalgraden.

Mot denna bakgrund vore det av stor betydelse att få Högsta domstolens syn på hur straffvärdebedömningen bör göras i fall som det här aktuella.

Målet lämpar sig väl för en prövning i Högsta domstolen.

Sammanfattningsvis skulle en prövning av överklagandet vara av stor vikt för ledning av rättstillämpningen.

Bevisuppgift m.m.

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd.

Anders Perklev

Hedvig Trost

Kopia till:
Utvecklingscentrum Stockholm
Malmö åklagarkammare (AM-56936-11)